

Utrechtse Jeugd Meetup: *opgroeien in armoede*

4 april 2019, Hogeschool Utrecht

Een groot aantal kinderen leeft in armoede. Dat aantal daalt nauwelijks en maakt het een hardnekkig en complex probleem. Zeker omdat we in een welvarend land leven. We hebben de oplossing nog niet gevonden. Er spelen teveel oorzaken, teveel verbanden, en daar moeten we met veel mensen aan werken. Tamara Madern, lector HU, vertelt over Opgroeien in armoede en chronische stress.

Wat is armoede?

Er zijn verschillende definities van armoede, de meesten zijn gebaseerd op een lage-inkomengrens, of een percentage van het gemiddeld beschikbare budget. Het SCP werkt aan een nieuwe armoedegrens die basisbestedingen als maatstaf neemt voor een toereikend of tekortschietend inkomen. Maar de definitie van wat noodzakelijk is, fluctueert. Tegenwoordig vindt vrijwel iedereen een computer noodzakelijk, maar dit is lang niet altijd zo geweest. Terwijl over de noodzaak van een wasmachine al lang geen twijfel meer bestaat.

Wanneer ben je arm?

Een stel met twee kinderen heeft minimaal 1.922 euro per maand nodig. Dat is niet veel, maar 2.100 euro is toereikend. In Nederland is (naar boven afgerond) 1 op de 10 kinderen arm. Dat zijn 280.000 minderjarigen die in armoede leven. Dat komt neer op 8,8 procent van de totale bevolking tot 18 jaar.

In één op de vijf huishoudens is er een risico op problematische schulden. Hoe groot de groep is die hardnekkig in de schulden zit, is onbekend. Madern vermoedt dat die groep groeit, maar dat het totaal aantal mensen met problematische schulden afneemt.

Invloed van stress

Armoede brengt stress met zich mee en stress vermindert welbevinden. Stressreacties zorgen vaak voor korte termijnoplossingen, die vaak niet rationeel zijn. Dit gaat op voor alle situaties en kan iedereen overkomen.

'Tot voor kort kon ik geen staartdeling maken, ik ben 20. Ik heb dat nooit goed geleerd omdat ik op school met andere dingen bezig was.' - ervaringsdeskundige

Het is teveel gevraagd om van mensen die chronische stress ervaren, te verlangen dat zij rationeel en doelgericht handelen. Vaak vragen we mensen in grote stress om in actie te komen, maar dat is heel moeilijk voor hen. Als ze al in actie kunnen komen, dan gaat het om korte termijnacties, gericht op acute behoeftes. Deze mensen staan in een overlevingsstand. In die overlevingsstand voelen ze wantrouwen en staat hun eigen belang voorop.

We moeten daarom geen stress toevoegen in onze dienstverlening, maar juist empathie tonen. Het is helpend om acute schaarste op te heffen en daarbij aandacht te hebben voor het leren plannen, organiseren, tijdmanagement, reflecteren en coping strategieën.

Drie lessen uit de praktijk

Marcel van Eck, gezinswerker bij het buurtteam in Utrecht, beschrijft welke drie lessen hij heeft geleerd toen hij zijn eigen praktijk onderzocht.

Een belangrijke les is om schulddenken en slachtofferdenken te vermijden. Wijs niet met de vinger naar iemand die in de schulden zit, als iets dat zijn of haar eigen schuld is. Maar benader hen ook niet als zielig slachtoffer. Dit geldt natuurlijk ook voor het zelfbeeld van iemand die schulden heeft. Probeer te begrijpen wat er aan de hand is (kennis over invloed van stress is daar een voorbeeld van), maar neem de verantwoordelijkheid voor de situatie en de oplossing niet bij mensen weg.

De tweede les die Van Eck bespreekt is het belang van een goede samenwerking met gezin. Het helpt niet om je als politieagent boven het gezin te plaatsen, of je als hulpje te positioneren. Het gelijkwaardig samenwerken is een werkzame factor.

Ten slotte is het essentieel om uit te gaan van kracht en positiviteit. Richt je niet op wat mis gaat of op wat tegenvalt. Blijf zoeken naar wat er goed gaat en naar positieve ontwikkelingen, hoe klein de stappen ook zijn.

*‘Mijn kinderen doen alsof ze van niets weten, maar weten alles. Ze zien dat de koelkast niet goed is gevuld en bieden mij hun spaargeld aan.’ -
ervaringsdeskundige*

Verbeterpunt

Mensen die afhankelijk zijn van verschillende inkomens, krijgen op verschillende momenten per maand een inkomen. Dit is onoverzichtelijk en brengt extra stress met zich mee. Hoe kan dat anders?

- Met behulp van het Huishoudboekje. Een middel om grip te krijgen op je financiën. Inkomsten en uitgaven worden automatisch geregeld, waardoor duidelijker is welke financiële ruimte er is voor het huishouden en leuke dingen.
- Het heeft ook de aandacht van de overheid. Kunnen de inkomsten vanuit het UWV en diverse andere toeslagen bijvoorbeeld anders geregeld worden? Daar is een wet voor in de maak.

Zie ook <https://armoedecoalitie-utrecht.nl>